

SCIENCE
PROBLEMS.UZ

ISSN 2181-1342

Actual problems of social and humanitarian sciences
Актуальные проблемы социальных и гуманитарных наук

**Ijtimoiy-gumanitar
fanlarning dolzarb
muammolari**

Son 6 Jild 4
2024

SCIENCEPROBLEMS.UZ**ИЖТИМОЙ-ГУМАНИТАР ФАНЛАРНИНГ
ДОЛЗАРБ МУАММОЛАРИ***№ 6 (4) - 2024***АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО-
ГУМАНИТАРНЫХ НАУК****ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES****ТОШКЕНТ-2024**

БОШ МУҲАРРИР:

Исанова Феруза Тулқиновна

ТАҲРИР ҲАЙЪАТИ:

07.00.00-ТАРИХ ФАНЛАРИ:

Юлдашев Анвар Эргашевич – тарих фанлари доктори, сиёсий фанлар номзоди, профессор, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Мавланов Уктам Махмасабирович – тарих фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Хазраткулов Абдор – тарих фанлари доктори, доцент, Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университети.

Турсунов Равшан Нормуратович – тарих фанлари доктори, Ўзбекистон Миллий Университети;

Холикулов Ахмаджон Боймаҳамматович – тарих фанлари доктори, Ўзбекистон Миллий Университети;

Габриэльян Софья Ивановна – тарих фанлари доктори, доцент, Ўзбекистон Миллий Университети.

08.00.00-ИҚТИСОДИЁТ ФАНЛАРИ:

Карлибаева Рая Хожабаевна – иқтисодиёт фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Насирходжаева Дилафруз Сабитхановна – иқтисодиёт фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Остонокулов Азамат Абдукаримович – иқтисодиёт фанлари доктори, профессор, Тошкент молия институти;

Арабов Нурали Уралович – иқтисодиёт фанлари доктори, профессор, Самарқанд давлат университети;

Худойкулов Садирдин Каримович – иқтисодиёт фанлари доктори, доцент, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Азизов Шерзод Ўктамович – иқтисодиёт фанлари доктори, доцент, Ўзбекистон Республикаси Божхона институти;

Хожаев Азизхон Саидалоҳонович – иқтисодиёт фанлари доктори, доцент, Фарғона политехника институти

Холов Актам Хатамович – иқтисодиёт фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD), доцент, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Шадиева Дилдора Хамидовна – иқтисодиёт фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD), доцент в.б, Тошкент молия институти;

Шакаров Қулмат Аширович – иқтисодиёт фанлари номзоди, доцент, Тошкент ахборот технологиялари университети

09.00.00-ФАЛСАФА ФАНЛАРИ:

Ҳакимов Назар Ҳакимович – фалсафа фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Яхшиликков Жўрабой – фалсафа фанлари доктори, профессор, Самарқанд давлат университети;

Ғайбуллаев Отабек Мухаммадиевич – фалсафа фанлари доктори, профессор, Самарқанд давлат чет тиллар институти;

Саидова Камола Усканбаевна – фалсафа фанлари доктори, "Tashkent International University of Education" халқаро университети;

Ҳошимхонов Мўмин – фалсафа фанлари доктори, доцент, Жиззах педагогика институти;

Ўроқова Ойсулув Жамолитдиновна – фалсафа фанлари доктори, доцент, Андижон давлат тиббиёт институти, Ижтимоий-гуманитар фанлар кафедраси мудири;

Носирходжаева Гулнора Абдукаххаровна – фалсафа фанлари номзоди, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Турдиев Бехруз Собирович – фалсафа фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD), доцент, Бухоро давлат университети.

10.00.00-ФИЛОЛОГИЯ ФАНЛАРИ:

Аҳмедов Ойбек Сапорбаевич – филология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университети;

Кўчимов Шухрат Норқизиллович – филология фанлари доктори, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Ҳасанов Шавкат Аҳадович – филология фанлари доктори, профессор, Самарқанд давлат университети;

Бахронова Дилрабо Келдиёровна – филология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университети;

Мирсанов Ғайбулло Қулмуродович – филология фанлари доктори, профессор, Самарқанд давлат чет тиллар институти;

Салахутдинова Мушарраф Исамутдиновна – филология фанлари номзоди, доцент, Самарқанд давлат университети;

07.00.00 – TARIX FANLARI

Науризбаева Нуржамал Қудайбергенова

TURKISTONDA OILA VA NIKOH MUNOSABATLARINING O'ZIGA XOS JIHATLARI VA ROSSIYA IMPERIYASI BOSQINIDAN KEYIN MINTAQADA YUZ BERGAN DEMOGRAFIK JARAYONLAR..... 14-22

Ortiqov Yosin Abdulboqiyevich

DUNGANSHUNOSLIK TADQIQOTLARI TARIXSHUNOSLIGI (1990-2023) 23-34

Бобожонова Феруза Хаятовна

СОВЕТ ҲОКИМИЯТИ ДАВРИДА ҚҲЙИ ВА ҲРТА ЗАРАФШОН ВОҲАСИДА ТАЪЛИМ ТИЗИМИ 35-40

Halimov Tal'at

XX ASRNING 20-30 YILLARIDAGI QULOQLASHTIRISH SIYOSATI VA UNING SALBIY OQIBATLARI (BUXORO VILOYATI MISOLIDA) 41-45

Ilhomov Ziyovutdin Adxamovich, Shukurov Rustam Jo'raqulovich

ALEKSANDR BEKOVICH-CHEKASSKIY EKSPEDITSIYASINING BA'ZI TAFSILOTLARI: EKSPEDITSIYANING BOSHLANISHI..... 46-54

Tilavova Shahnoza Salohitdinovna

MA'RIFATPARVARLARNING MATONATLI AYOLI XAYRINISO MAJIDXONOVA (1905-1937) HAYOTI VA FAOLIYATIGA CHIZGILAR 55-59

Жайнаров Обиджон Ҳамид ўғли

XX АСР 20-ЙИЛЛАРИДА ҲЗБЕКИСТОНДА АДВОКАТУРА ТИЗИМИДАГИ ҲЗГАРИШЛАР (ФАРФОНА ВИЛОЯТИ МИСОЛИДА)..... 60-64

Toshpo'latov Mamadali Zaynidin o'g'li

NUROTA TUMANI YOSHLARINI QO'LLAB-QUVVATLASH YUZASIDAN AMALGA OSHIRILGAN CHORA-TADBIRLARINING TARIXIY TAHLILI (2017-2024) 65-73

Umarov Baxtishod

SOMONIYLAR DAVRIDA BUXORODA ILM-FAN RIVOJI (TARIX VA TIBBIYOT MISOLIDA).. 74-79

Йўлдошев Салимжон Валиевич

ИНТЕГРАЦИЯЛАШУВ ЖАРАЁНЛАРИ ВА ХАЛҚ ҲЙИНЛАРИ 80-85

Askarov Azimjon Odiljon o'g'li

O'RTA OSIYODAGI ANGLIYA-ROSSIYA RAQOBATINING TARIXIY KONTEKSTI VA KATTA O'YIN SIYOSATINING VUJUDGA KELISHI 86-91

Eshchanov Hurmat Matnazarovich

O'ZBEKISTON HUDUDI BRONZA DAVRIDA TOPOGRAFIK XUSUSIYATLARNI ETNIK JARAYONLARI KARTOGRAFIYASI..... 92-95

Azamatova Gulmira Bayirbekovna

O'ZEKISTONDA AHOLI MIGRATSIYASI VA UNGA TA'SIR ETGAN IJTIMOYIYQISODIY

Received: 20 May 2024
Accepted: 30 May 2024
Published: 19 June 2024

Article / Original Paper

SKETCHES ON THE LIFE AND ACTIVITIES OF KHYRINISO MAJIDKHANOVA (1905-1937), A PROMINENT WOMAN AMONG THE ENLIGHTENERS

Tilavova Shakhnoza Salokhitdinovna.

Bukhara State Pedagogical Institute, Teacher, Doctorate student

Email: tilavovashahnoza249@gmail.com

Abstract. Influenced by the jadidism movement that arose in the Turkestan region at the end of the 19th – beginning of the 20th centuries, the women of the region also set themselves the goal of acquiring modern sciences, taking a worthy place in the life of society. One such progressive woman was the high-potential, educated Khairiniso Majidkhanova, and this article details her life, career, her role in the Turkestan reformist movement.

Keywords: caddism, women, Science, Society "Support", Germany, Medicine, Development, Economics, trade, specialist.

MA'RIFATPARVARLARNING MATONATLI AYOLI XAYRINISO MAJIDXONOVA (1905-1937) HAYOTI VA FAOLIYATIGA CHIZGILAR

Tilavova Shahnoza Salohitdinovna

Buxoro davlat pedagogika instituti o'qituvchisi hamda tayanch doktoranti,

Annotatsiya. XIX asr oxiri – XX asr boshlarida Turkiston mintaqasida vujudga kelgan jadidchilik harakati ta'sirida mintaqaning xotin-qizlari ham zamonaviy ilmlarni egallashni, jamiyat hayotida munosib o'rin egallashni o'z oldilariga maqsad qilib qo'ydilar. Shunday taraqqiyparvar ayollardan biri yuksak salohiyatli, bilimli Xayriniso Majidxonova bo'lib, ushbu maqolada uning hayoti, faoliyati, uning turkistonlik islohotchilik harakatida tutgan o'rni haqida ma'lumot beriladi.

Kalit so'zlar: jadidchilik, ayollar, ilm-fan, "Ko'mak" jamiyati, Germaniya, tibbiyot, taraqqiyot, iqtisod, savdo-sotiq, mutaxassis.

DOI: <https://doi.org/10.47390/SPR1342V4I6Y2024N06>

Kirish. XIX asrning ikkinchi yarmidan boshlab, Turkiston mintaqasida vujudga kelgan jadidchilik harakati namoyondalarining maqsadi, jamiyatni o'rta asrchilik illatlari, madaniy qoloqlik va mustamlaka zulmidan, xurofotdan ozod qilish, xalqni zamonaviy taraqqiyot yo'liga olib chiqish, milliy davlatchilik asoslarini bunyod etish bo'lgan. Shu jadid ma'rifatparvarlari ichida yurt taraqqiyotiga munosib hissasini qo'shishni maqsad qilgan ayol jadidlar ham bor edi. Ayniqsa shu ayollar orasida 1922-yilning kuzida Germaniyaga tahsil olish uchun "Ko'mak" jamiyati tomonidan yuborilgan talabalardan biri Xayriniso Majidxonova alohida ajralib turadi. U ham boshqa jadidlar kabi o'zining qarashlari, matbuotdagi chiqishlari orqali, o'zining barchaga ibrat bo'lishi mumkin bo'lgan ilm-fanni o'rganishdagi sa'y-harakatlari bilan millatning ijtimoiy-siyosiy ongini uyg'otishga, istiqloлга ishonch ruhini tarbiyalashga muvaffaq

bo'lgan edi. Ushbu maqolada jadid ayollaridan bo'lgan Xayriniso Majidxonovanning hayoti, faoliyati, uning matbuotdagi chiqishlari tadqiqotchilar, jadid taraqqiyparvarlarining asarlari orqali tahlil qilib yoritiladi.

Mavzuga oid adabiyotlar tahlili. Mustaqillik yillarida XIX asr oxiri – XX asr boshlarida yashagan jadid ayollar haqida, shuningdek, xorijda ta'lim olgan Turkiston yoshlari ta'limi va taqdiri haqida adabiyotshunos Sh. Turdiyev hamda tarixchilardan B. Irzaev, N.Naimov, N.Karimov, D.Jamolova, A.Yo'ldoshev kabilar tadqiq etishgan. Shunday bo'lsa-da, xorijda tahsil olgan yoshlar ayniqsa, ayol talabalar taqdiri hozirga qadar tadqiq etilmoqda. Ushbu maqolani yoritishda jadid taraqqiyparvarlari Botu, Ahmad Zakiy Validiyning asarlaridan ham foydalanildi.

Tadqiqot metodologiyasi. Maqolada XX asr boshlarida yashagan jadid ayollardan bo'lgan Xayriniso Majidxonovanning hayoti, faoliyatini tadqiq etib yoritishda sintez, kompleks yondashuv, tizimli yondashuv, qiyosiy tahlil usullaridan foydalaniladi.

Tahlil va natijalar. Xayriniso Majidxonova 1905-yil 25-dekabrda Toshkentda tug'ilgan. Uning otasi Majidxon aka Toshkentning mashhur Mirobod mahallasidagi turli millatlarga mansub ma'rifatparvar ziyolilar bilan yaqin aloqada bo'lgan. Xayrinisoning ta'lim olib, ilm-fan bilan shug'ullanishi, salohiyati yuqori bo'lishida ziyoli otasining ham o'rni bor edi. U ma'rifatli ota sifatida qizini har tomonlama qo'llab-quvvatlagan edi. Chunki Majidxon akaning o'zi ham XX asr boshlarida Markaziy Rossiyaning Moskva, Peterburg kabi shaharlarida bo'lib qaytgan, keyinchalik shu safar chog'larida olgan taassurotlari ta'sirida qizlariga zamonaviy bilim berishga, xorijiy tillarni o'rgatishga harakat qilgan edi [6. B. 115]. U bilim olish uchun o'zbek qizini chetga yuborgan birinchi ota edi va shu sababli ham unga har tarafdin tabrik xatlari keladi. U ham bu xatlarga javoban, 1922-yil 18-dekabrda "Bilim yo'lida ("ko'paysin deyman")" deb nomlangan xatni yozadi va bu o'sha davr matbuotida chop etiladi. U xatining so'ngida "bilim istab dunyoning har tomonig'a yoyilaturg'on yigit va qizlarimizni "Ko'paysin!" deyman" deb qolganlarni ham ilm olishga, otalarini qiz farzandlarini o'qitishga da'vat etadi [3. B.78].

Xayriniso dastlab Miroboddagi yangi maktabda tahsil olib, rus va nemis tillarini o'rgangan. Uning dunyoqarashi shakllanishida Turkiston jadid matbuotining, shuningdek, bu vaqtda birinchi o'zbek xotin-qizlar bilim yurtida o'qiyotgan opasi Oyposhshaxonning ham ta'siri katta bo'lgan [5. B. 6]. Xayriniso 1922 yilning oxiri — 1923 yilning boshlarida bir guruh o'zbek yigit va qizlari bilan (Ahmad Zakiy Validiy o'z "Xotiralar"ida talabalar sonini 70 nafar deb ko'rsatadi [1.B.507] birga Germaniyaga o'qishga yuboriladi. Xayrinisoning Germaniyaga o'qishga borib tahsil olishini o'z davrida jadid ma'rifatparvarlaridan Botu ham qo'llab-quvvatlab, "Kichkina armug'onim" deb nomlangan she'rini yozgan edi va uni olqishlagan, ayni damda "uzun yo'lning xatarlari"dan ogoh bo'lishga ham chaqirgan edi [2.B.49].

Xayriniso Berlinda bir muncha vaqt davomida nemis tilini o'rgangach, 1924-1926 yillarda Maryam Sultonmurodova bilan birga Darmshtat shahridagi o'qituvchilar seminariysida va ayni paytda tibbiyot kurslarida o'qiydi, nemis tili va adabiyotini o'rganadi. 1927-yili, yozgi ta'til vaqtida, Xayriniso Maryam Sultonmurodova bilan birga Parijga sayohatga boradi [6. B.116]. Germaniyada olti yil ta'lim olgan Xayriniso 1928- yili O'zbekistonga qaytib, to 1937 yil 13 sentyabrga qadar Kasaba uyushmalari Markaziy Qo'mitasi xodimlari hamda jumhuriyat boshlang'ich va o'rta ta'lim o'qituvchilarining dam olish uyda shifokor bo'lib ishlaydi. Yevropa tibbiyoti yutuqlari bo'yicha erishgan bilimlari, mashhur nemis olimlari va shifokorlaridan o'rgangan malakalari mehnatkashlarni davolashda, ayniqsa, qo'l keladi.

Xayriniso Majidxonova Turkiston mintaqasining faol ayollaridan bo'lib, mustamlaka hukumatga albatta o'z davlatining rivoji, istiqboli uchun xizmat qiladigan faollar kerak emas edi. Aksariyat xorijda tahsil olib qaytgan ziyolilar aksilinqilobchi, chet el josusi, "millatchi" tuhmatlari bilan ayblanib, 1937-1938 yillarda qatag'on qilindi. Xayriniso ham mustamlaka hukumatining qatag'on qurboni bo'ldi. U 1937 yil 13 sentyabrda to'satdan qamoqqa olinib, 1922-1928 yillarda Germaniyadagi "Turkiston" aksilinqilobiy millatchilik tashkilotining a'zosi bo'lgan, 1928 yilda uning topshiriqlari bilan SSSRga josus bo'lib kelgan, SSSRdagi o'sha "Turkiston" tashkiloti a'zolari bilan aloqada bo'lgan", — degan tuhmatkorona ayblar qo'yilgan edi [7. B. 65.] va 1938 yil 9 oktyabrda unga nisbatan chiqarilgan hukm ham amalga oshirildi. Millat yana bir faol, yurt istiqbolini o'ylovchi ziyolisidan ajraldi.

Xayriniso Majidxonova Turkistonning har tomonlama taraqqiyotini o'ylaydigan jadidlarning faol vakili bo'lib, u ham matbuotda o'zining millatni uyg'otishga, ilm olishga da'vat etuvchi maqolalari bilan matbuotda chiqishlarni amalga oshirdi. U "Turkiston" gazetasida 1922 yil 13-sentabrda "Turkistonning taraqqiyot yo'llari" deb nomlangan maqolasida yurtning taraqqiy qilishi uchun Turkistonning geografik joylashuvi, iqtisodiy imkoniyatlaridan samarali foydalanish, matbuot, teatr, maktablarga e'tibor qaratish lozimligini zamondoshlariga uqtiradi. U Turkiston mintaqasi har tomonlama taraqqiy qilishi uchun quyidagi omillarga e'tibor qaratish kerakligini aytadi:

Birinchiidan, Turkiston mintaqasi XVII asrdan buyon savdo maydonida taraqqiyot jihatidan orqada qolgani, bunga sabab qilib, bir zamonlar mintaq hududidan o'tgan mashhur Buyuk ipak yo'li bo'lgan karvon yo'llarining ahamiyatini yo'qotgani, g'arbda yangi savdo dengiz yo'llarining ochilishini ko'rsatadi. XIX asrda ham Turkiston G'arbiy Yevropadan uzoq bo'lganligi uchun atrofidagi musulmon davlatlardan orqada qolganligi, faqat Rossiyadan temir yo'l kelib, savdo maydonining kengayishi bilan Turkistonning savdosi, paxta dehqonchiligi va uning davomi bo'lgan paxta zavod sanoati bir qancha yuksalganligini aytib o'tadi. Yurt istiqbolini porloq qilish uchun ulug' temiryo'l qurishni maslahat beradi. Bu bilan albatta davlatning boshqa davlatlar bilan savdo-sotig'i kengayishiga, iqtisodiy aloqalarni yo'lga qo'yilishiga, sanoatni rivojlantirishga xizmat qilishi hamda boylik va obodlikni olib kelishini aytadi:

Ikkinchiidan, Turkiston iqlimi qulay bo'lib, yerlari hosildor, dehqonchilik uchun qulay, shuningdek, Turkiston tog'lari ham ma'danlarga boy, bu esa tog' sanoati yuksalishiga sabab bo'ladi. Bu qulay imkoniyatlardan samarali foydalanilsa, paxta zavodlari, ipak zavodlari, ma'dan zavodlari kabi sanoat turlari rivojlanishi mumkinligini, shuningdek, dehqonchilikda, sanoatda yangi ishlab chiqarish qurollari, texnikalar, mashinalardan foydalanilsa bu ham davlatning iqtisodiy taraqqiyotiga xizmat qilishi mumkinligini aytadi.

Uchinchiidan, Turkistonning iqtisodiy boyligi bilan birga istiqbolni ravshan ko'ra oladigan moddiy istiqboli porloq, fanning rivojiga hissa qo'shuvchi, savdo-sanoat ishlarini yurgiza oladigan ma'naviy kuch kerakligini ya'ni o'qimishli, ziyoli insonlar bo'lishi kerakligini aytib o'tadi. Xayriniso buni quyidagi misralar orqali keltiradi: *"Turkistonning moddiy istiqboli porloq, chunki ul tabiatda boy yaratilgan va jug'rofiy jihatdan ung'oy o'runda turodir. Faqat bu istiqbolg'a qarab tezroq harakat qilishimiz lozim. uning yo'lida bo'lg'on hamma tarixiy mone'lar bilan tadrijiy ravishda kurashib, ularni yo'q qilishimiz kerak. Mana buning uchun bizning iqtisodiy boylig'imiz bilan barobar, istiqbolni ravshan ko'rguvchi, fanniy ishlab chiqarish usullari bilan tanish katta savdo-sanoat ishlarini yurgiza olg'uchi ma'naviy kuchimiz ham bo'lishi kerak. Bul kuchimiz bo'lmag'onda bizning harakatimiz ko'r kishining asta qadamlariga o'xshar (!).*[4.B. 85].

U bu fikrlari orqali Turkiston mintaqasini har tomonlama bilimlarni puxta o'zlashtirgan, ilmfan, sanoat rivojiga hissasini qo'sha oladigan ziyolilarga, "ma'naviy kuch"ga ehtiyoji borligini va shu ma'naviy kuchlarga davlatni har tomonlama rivojlantira olishini, ularsiz taraqqiyotga erishib bo'lmasligini anglatadi.

To'rtinchidan, hozirgi taraqqiyotga to'siq bo'lib turgan omillardan biri, ko'p asrlardan beri kishilarning o'z qobig'iga o'ralib qolganlari evaziga vujudga kelgan nodonliklari hamda har qanday yangiliklarga to'sqinlik qiluvchi qadimchi diniy ulamolarning xurofotlari deb hisoblaydi. Bu dardlarni davolash uchun va xalqni uyg'otish uchun kerak bo'lgan buyuk qurollar matbuot, maktab va teatr ekanligini aytadi. Bularning barchasi bo'lsa-da, ammo faqat shu bilan ish bitmasligini, ular o'z tarixiy vazifalarini yetarlicha yetkazib bilmayotganliklarini, bu qurollardan samarali foydalanish kerakligini va ularning vazifalari kishilar ruhiyatigacha kirib borishi kerakligini ta'kidlab o'tadi. Xayriniso maqola so'ngida, bu ishlarning orqasida ziroat, sug'orish va sanoat, savdo iqtisodiyot doiralarida Yevropa usullari bilan ishlay oladigan mutaxassislar yetishtirish kerakligini, buning uchun Yevropa tillarini o'rganish hamda chetda G'arb maktablarida ilm-hunar olishlari kerakligini ta'kidlab o'tadi. Yurt istiqbolini o'ylaydigan bu ayolning bu fikrlari orqali chetda o'qib kelgan mutaxassislar ilg'or mamlakatlarning tajribalarini o'rganishni va ularni o'z yurti taraqqiyoti uchun qo'llash lozimligini ko'zga tutgan edi [4.B. 86]. Xayriniso Majidxonova yurtining taraqqiyoti uchun kerak bo'ladigan yo'llarni shular deb hisoblaydi va bu yo'llar amalga oshirilmasa "xalqning g'urbatda qolishiga" ya'ni taraqqiyotdan orqada qolishga yanada ahvol yomonlashishiga sabab bo'ladi deb xulosa qiladi. Bu maqolani yozish vaqtida Xayriniso 17 yoshda edi va uning fikrlarini ko'rib, o'tgan asrda yashovchi yosh qizning salohiyati qanchalik yuqori bo'lganligini anglash mumkin.

Xulosa. Turkistondagi jadidchilik harakatining yetuk ayol namoyondalaridan biri Xayriniso Majidxonova Turkistondagi jadidchilik harakatida faol ishtirok etib, o'z orzu-maqсадlarini amalga oshirishga dadillik bilan kirishdi. U diniy va dunyoviy bilimlarni yetarli darajada egallab, o'z xalqiga astoydil xizmat qila boshladi. O'z davlatining umumjahon taraqqiyotidan orqada qolayotganligini his etib, jamiyatni isloh qilish zaruriyatini tushunib yetgan edi, shu sababli ham jamiyatdagi muammolar va kamchiliklarni matbuotdagi chiqishlari orqali ifoda etib, ularni bartaraf etish bo'yicha bir qator tavsiyalarini berdi. Xayriniso Majidxonovanning qarashlari, millatni ongini uyg'otishga da'vat qiluvchi fikrlari bugungi kun uchun ham ahamiyatli bo'lib hisoblanadi.

Адабиётлар/Литература/References:

1. Аҳмад Заки Валидий Тўғон. Хотиралар :Туркистонда мустақиллик ва озодлик учун курашлар тарихи/ Таржимон, илмий таҳрир муаллифи ва нашрга тайёрловчи М.Абдурахмонов. Масъул муҳаррир Ҳ.Зиёев. –Т.: 2014. -612 б.
2. Боту. Танланган асарлар / - Тошкент: "Маънавият", 2016. – 248 б.
3. Ирзаев Баҳром. Ўзбек ёшлари ва хорижий таълим. – Тошкент: Akademnashr, 2018. - 208 б.
4. Ирзаев Баҳром. Туркистон жадидларининг «Кўмак» ташкилоти [Матн] / - Тошкент : Тошкент ислом университети, 2016. - 148 б.
5. Ирзаев, Баҳром. Хорижда ўқиган ўзбек жадид аёлларининг "айби" нима эди // Янги Ўзбекистон, 2023-йил 8-март. № 46. Б.6.
6. Турдиев Шерали. Улар Германияда ўқиган эдилар. - Т.: 2006. - 256 б.

7. Қор кўйнида лолалар (қатағон килинган аёллар ҳақида очерклар). //Масъул муҳаррир: Б.Шарипов/. - Тошкент, «Академия», 2001 й. - 213 б.
8. Sobirovich, T. B. (2023). Basic Criteria for Building the Third Renaissance in Uzbekistan. Asian Journal of Applied Science and Technology (AJAST), 7(1), 149-157.
9. Sobirovich T. B. Issues of gender equality in Uzbekistan: Strategy of reforms //Asian Journal of Multidimensional Research. - 2021. - Т. 10. - №. 9. - С. 203-207.